

DEVIANȚĂ, CRIMINALITATE ȘI CONTROL SOCIAL
ÎN COMUNITĂȚILE RURALE DIN ROMÂNIA ÎN PERIOADA
ANILOR 1980 ȘI CEA POSTDECEMBRISTĂ

DAN BANCIU*
LUCIAN ROTARIU**

ABSTRACT

CRIME AND SOCIAL CONTROL IN RURAL COMMUNITIES FROM ROMANIA
DURING THE 1980's AND AFTER THE REVOLUTION OF 1989

This study aims to identify the distribution and the main characteristics of the criminality in the rural communities, mainly of crimes committed with violence and against property, in order to draw an overview regarding the etiology of this antisocial phenomenon. The analysis includes penal statistics published by the courts, from the dictatorship period (1980–1989), after December 1989 (1990–2019), studies and researches made by the Public Prosecutor from the High Court of Cassation and Justice (1990–1989) and by the Institute for research and criminality prevention from the Police General Inspectorate (2000–2006). These can be used as a starting point for future complex sociological studies, able to offer explanations regarding the evolution and prediction of the rural criminality. The data presented require caution and prudence in their usage and understanding. If for the dictatorship period the information was mediated by censorship, ignorance and ideology, the official data post-1989 include a limited series of results, the official ones being offered by the authorized institutions, and by a reduced number of available research in the field.

Keywords: criminality, social deviance, crimes, rural, urban.

INTRODUCERE

Revoluția din decembrie 1989 a marcat începutul vieții democratice și parlamentare și a statului de drept, instaurarea legalității și justiției sociale, precum și garantarea exercitării depline a drepturilor și libertăților individuale. Deși în

* Ph.D., Professor, Faculty of Sociology and Social Work, University of Bucharest, e-mail: angela_banciu@yahoo.com.

** Ph.D., Associate Professor, Faculty of Sociology and Social Work, University of Bucharest, e-mail: rotariu_stefan_lucian@yahoo.com.

„Revista română de sociologie”, serie nouă, anul XXXII, nr. 3–4, p. 215–238, București, 2021

societatea românească s-au produs numeroase și importante transformări economice, politice și culturale, paradoxal, în perioada de tranziție pe care a parcurs-o România în cei aproape 30 de ani, nu s-au diminuat, contracarat și prevenit acei factori de „risc” care generează devianță, criminalitate și violență în societate. Aceste fenomene antisociale reprezintă o problemă socială gravă, cu consecințe distructive și demoralizatoare pentru segmente largi de populație, generând sentimente de insecuritate și teamă la nivelul indivizilor și grupurilor sociale. Creșterea numărului de delikte și crime, mai ales cele comise *împotriva persoanei*, mai ales cu violență (omoruri, violuri, tâlhării corporale, agresiuni fizice etc.) și *contra patrimoniului* (furturi, jafuri, tâlhării etc.) au alertat opinia publică și mass-media, prin modul de comitere, mobilurile urmărite, consecințele victimale produse. La toate acestea, se adaugă creșterea numărului de cazuri de corupție, mită și fraudă, ca și apariția unor forme noi de devianță și crimă, cum sunt traficul de persoane, exploatarea sexuală a femeilor, traficul de droguri și substanțe psihotrope.

În fața acestei recrudescențe a unor delikte și crime, mediul rural și locuitorii acestui mediu nu puteau rămâne „imuni” sau „necontaminați” de acest „virus criminogen”, lumea satelor fiind afectată din ce în ce mai mult de pe urma acestor delikte. În aproape jumătate de secol de „trăire” și „simțire” sub dictatura comunistă, comunitățile rurale au cunoscut „marele experiment” social al „cooperativizării socialiste” și de „urbanizare” și „modernizare” forțată, pentru ca, brusc, să fie abandonate de guvernările postdecembriste. Deși un obiectiv prioritar (declarativ) al tuturor acestor guverne a fost modernizarea satelor și a administrației locale, inclusiv combaterea violenței și corupției, s-au întreprins puține măsuri de modernizare a comunităților rurale, de creștere a gradului de responsabilitate și transparență a măsurilor luate pentru modernizarea satelor. În plus, factorii de control social din multe comunități rurale au ignorat (sau nu au cunoscut) apariția unor noi surse cu potențial criminogen în lumea satelor, cum ar fi: sărăcirea populației, lipsa locurilor de muncă (și, implicit, migrația locuitorilor în alte zone și țări), condițiile socio-economice și de locuit precare în care trăiesc mulți locuitori, inegalitățile economice dintre sat și oraș în privința veniturilor obținute, consumul de alcool, ceea ce a condus la creșterea agresivității și violenței în familia rurală tradițională. La toate acestea se adaugă slăbirea sau chiar disoluția controlului social familial, educațional și comunitar în multe zone rurale, destrămarea vechilor rețele de solidaritate socială dintre locuitorii din lumea satelor, ca și absența unor politici sociale și penale de identificare și prevenire, în timp util, a surselor de criminalitate violentă.

Deși criminalitatea din mediul rural a cunoscut anumite tendințe și ritmuri de evoluție specifice, există încă puține studii și cercetări sociologice și criminologice concrete, dedicate analizei acestui fenomen, fundamentate prioritar pe identificarea și explicarea cauzelor care generează și condițiilor care favorizează crimele și deliktele comise, cu precădere, în mediul rural (Banciu, Rădulescu, Dâmboeanu, 2007; Balica, Banciu, 2007).

Studiul de față încearcă să identifice principalele caracteristici ale fenomenului criminalității în comunitățile rurale, precum și distribuția criminalității în mediul rural, în special a delictelor comise cu violență și împotriva patrimoniului, în vederea stabilirii unei imagini mai complexe privind etiologia acestui fenomen antisocial.

Metodologia studiului a utilizat următoarele tehnici de recoltare și analiză a datelor:

a. analiza statisticilor penale publicate de instanțele de judecată, în perioada ultimului deceniu al dictaturii (1980–1989) și cele postdecembriste (1990–2019), privind structura și dinamica fenomenului criminalității din România, în special pe specificul fenomenului în mediul rural;

b. analiza secundară a unor studii și cercetări realizate de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (în perioada 1990–2002) și de Institutul pentru cercetarea și prevenirea criminalității de pe lângă inspectoratul General al Poliției (în perioada 2000–2006), axate pe investigarea criminalității în mediul rural.

Chiar dacă aceste date sunt insuficiente și discutabile (sub aspect comparativ), ele pot servi ca punct de plecare pentru derularea în viitor a unor cercetări sociologice mai complexe, capabile să ofere explicații pertinente cu privire la evoluția și predicția criminalității în mediul rural.

I. DIFICULTĂȚI ȘI OBSTACOLE METODOLOGICE ÎN ESTIMAREA INTENSITĂȚII CRIMINALITĂȚII DIN ROMÂNIA ÎN EPOCA DICTATURII ȘI CEA POSTDECEMBRISTĂ

Societatea românească se confruntă, în prezent, cu o recrudescență a delictelor și crimelor comise prin violență și agresivitate, contra patrimoniului și bunelor moravuri, precum și cu o multiplicare, fără precedent, a actelor de fraudă, corupție și chiar crimă organizată, cu consecințe negative asupra structurii și securității indivizilor, grupurilor și instituțiilor sociale. Agravată de lipsa de coerență legislativă, de scăderea controlului social comunitar și de multiplicarea dificultăților inerente trecerii la economia de piață, criminalitatea nu este un fenomen nou apărut, el existând și în vechiul regim totalitar, ceea ce impune identificarea și explicarea diverselor forme de *continuitate*, dar și de *discontinuitate*, care îl caracterizează.

În perioada regimului totalitar din România, criminalitatea a constituit o *problemă socială* destul de gravă, dar și un fenomen *social* și *antisocial*, rezultat din interacțiunea unor cauze obiective și subiective, sociale și individuale, și a unor condiții favorizante, care au fost însă ignorate sau chiar negate de către factorii de control social din acea vreme. Chiar dacă, uneori, se recunoștea tacit existența unor delictе și crime, acestea erau minimalizate sub raport cantitativ, iar criminalitatea era considerată ca un fenomen singular, trecător, de proporții reduse, generat, în

mare măsură, de rămășițele conștiinței mic-burgheze în mentalitatea oamenilor și de influența lumii capitaliste, fenomen destinat să dispară odată cu ajungerea societății socialiste pe o treaptă superioară de dezvoltare. Pentru acest motiv, politica de combatere și prevenire a criminalității s-a axat, preponderent, pe intervenția factorului educativ și de conștiință, prin educarea oamenilor „în spirit revoluționar”, pe baza „normelor eticii și echității socialiste” etc.

Deși în alte țări socialiste europene (Polonia, Cehoslovacia, Germania, Ungaria etc.) diversele aspecte etiologice și predictive ale criminalității au fost abordate în plan teoretic, metodologic și practic de către sociologi și criminologi, în România vechiului regim asemenea studii și cercetări au fost destul de timide, existând puține încercări de întreprindere a unor investigații concrete, cauzele criminalității constituind foarte rar obiectul unor dezbateri deschise (Stănoiu, 1981; Banciu, Rădulescu, 1985).

De altfel, încercările de realizare a unor cercetări sociologice privind etiologia criminalității s-au lovit de o serie de obstacole și impedimente de natură politică și ideologică, caracteristice regimului politic totalitar, și anume:

- „secretizarea” absolută a statisticilor judiciare, în sensul considerării ca fiind „tabu” toate datele și informațiile privind evoluția criminalității, pentru cercetători și publicul larg;

- „cosmetizarea” datelor din statisticile privind criminalitatea, prin intervenția atât a unor factori de „filtru” care modificau sensibil dimensiunile fenomenului de criminalitate, cât și a legislației penale care, în calitate de variabilă adițională, diminuea, în anumite perioade, volumul criminalității din aceea vreme (prin decretele de grațiere și amnistie adoptate, mai ales în perioada 1980–1988);

- cenzura impusă mass-mediei din acea vreme, existând foarte puține referiri în presa scrisă despre diversele delictе sau crime comise în societatea românească; chiar dacă apăreau unele referiri în presă, ele urmăreau un scop „moralizator” și „educator” pentru cetățeni, dovedind fermitatea justiției și a factorilor de control social (cum au fost, de pildă, celebrele cazuri Râmăru și Ștefănescu).

Datorită lipsei de acuratețe și de transparență a statisticilor oficiale, orice comparații privind volumul, amploarea și intensitatea criminalității din perioada regimului totalitar sunt hazardate, deși unele dintre acele date și informații pot servi ca suport orientativ pentru estimarea evoluției criminalității din acea vreme.

În prezent, criminalitatea cunoaște o altă evoluție și dinamică, sub raport cantitativ și calitativ, fiind fenomenul unde se manifestă cel mai pregnant deficiențele vechiului regim politic, conjugate cu cele ale regimului de tranziție, datorită intersectării și convergenței între factorii tradiționali „de risc” și noii factori care favorizează criminalitatea. Tranziția la economia de piață a generat noi forme de criminalitate, atât din cauza menținerii în continuare a unor disfuncții instituționale existente și în vechiul regim politic, cât și din cauza unor mecanisme și factori care potențează și favorizează apariția unor forme grave de criminalitate, cum ar fi criminalitatea violentă, corupția și crima organizată.

Estimarea intensității și amplitudinii criminalității în perioada de tranziție reprezintă încă o dificultate pentru cercetătorii, specialiștii sau practicienii din domeniul sociologiei și criminologiei, întrucât în statisticile oficiale se operează cu trei tipuri de criminalitate: *a. criminalitatea reală*, denumită și „cifra neagră” a criminalității, care se referă la totalitatea delictelor și crimelor comise într-o anumită arie socio-culturală (sau teritoriu) și într-o anumită perioadă de timp, indiferent dacă acestea sunt cunoscute, descoperite sau instrumentate de organele de poliție și al cărui volum sau amploare nu pot fi niciodată și nicicând cunoscute integral; *b. criminalitatea descoperită*, cercetată sau instrumentată de organele de poliție, denumită și criminalitatea aparentă, care include numai acele delictе și crime aduse la cunoștința poliției sau descoperite de organele de poliție, și a cărei amploare este sensibil diminuată comparativ cu criminalitatea reală; *c. criminalitatea judecată*, care include totalitatea delictelor și crimelor pentru care s-au pronunțat sentințe de condamnare rămase definitive și a cărei cifră este mult inferioară celei descoperite sau cercetate.

Criminalitatea descoperită și cea judecată formează obiectul unor *statistici judiciare* realizate la nivelul poliției și, respectiv, justiției, ambele fiind publicate periodic, după 1990, în „*Anuarul Statistic al României*”, editat de Institutul Național de Statistică. Datorită, însă, diferențelor evidente între criminalitatea descoperită și cea judecată în ceea ce privește volumul și amploarea acestora, cât și a modului diferit de înregistrare și cuantificare a indicatorilor semnificativi privind diversele delictе și crime, cele două tipuri de statistici oficiale (ale poliției și justiției) nu coincid decât arareori, apărând o serie de discrepanțe în privința numărului de persoane cercetate sau judecate sau a numărului de delictе cercetate sau judecate etc., ceea ce îngreunează operația de a aduce la un numitor comun toate aceste date și informații privind evoluția criminalității în România în perioada de tranziție. În opinia noastră, principalele dificultăți în estimarea adecvată a intensității și amplitudinii criminalității din România constau în:

a. existența unor discrepanțe în privința cuantificării naturii sau tipului de delict cercetat sau judecat. Astfel, *statistica poliției* cuprinde o serie de indicatori referitori la: numărul total de delictе comise, dintre care delictе economico-financiare, juridice și de altă natură, delictе contra persoanei, contra patrimoniului, delictе de fals, delictе incriminate de legi speciale; în schimb, în *statistica justiției* aceste delictе apar sub forma delictelor contra persoanei (în cazul acestora fiind detaliate cele contra protecției muncii și acțiuni directe, care nu se regăsesc în statistica poliției), contra patrimoniului (în cazul acestora nefiind înregistrate cele de gestiune frauduloasă și distrugere, ca în statistica poliției), delictе de serviciu, delictе silvice, delictе contra autorităților, delictе contra bunelor moravuri, toate acestea nefiind înregistrate ca atare și în statistica poliției;

b. în *statistica justiției* sunt cuprinse numai persoanele condamnate definitiv, pe tipuri de delictе și mediul de rezidență (urban-rural), în timp ce în *statistica poliției* sunt înregistrate doar persoanele cercetate per total din mediul urban sau rural, precum și cele cercetate în funcție de vârstă (minori până la 14 ani și între 14–17 ani și tineri între 18–30 ani) și ocupație (șomeri, fără ocupație etc.);

c. o serie de date statistice existente se bazează pe delictе și crime așa cum sunt ele definite și incriminate în noul Cod penal (din 2014), pentru perioada anterioară fiind utilizate date despre delictеle echivalente din codul penal de la 1969 (și modificările ulterioare) și legislația specială cu dispoziții penale;

d. în niciunele dintre statistici nu există niciun fel de date și informații privind *dinamica victimelor* diverselor delictе și crime și care au fost parte din procesul penal, ceea ce reprezintă un impediment serios în estimarea gravității fenomenului criminalității.

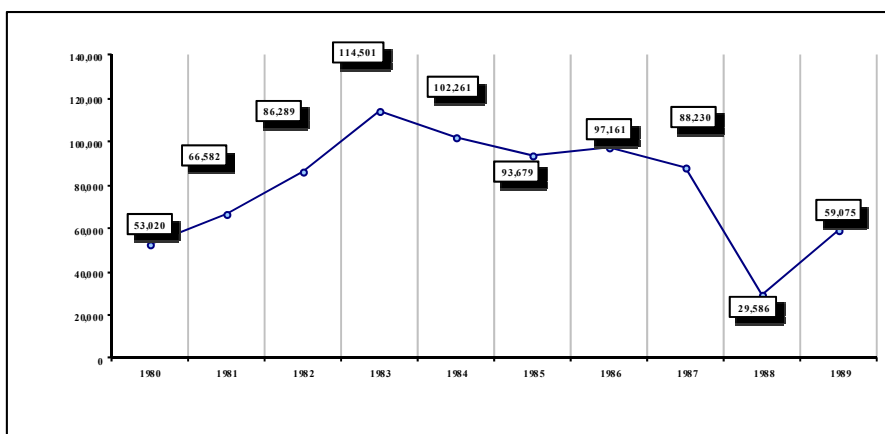
II. REPERE ESTIMATIVE PRIVIND DINAMICA CRIMINALITĂȚII ÎN ULTIMUL DECENIU AL DICTATURII (1980–1989)

Chiar dacă regimul comunist nu a recunoscut oficial existența criminalității decât ca fenomen întâmplător, ocazional sau accidental, statisticile justiției publicate după 1990 relevă că și în perioada dictaturii s-au comis numeroase delictе și crime, a căror amploare și gravitate a fost diminuată de propaganda oficială și „subdimensionată” mai ales în urma decretelor de grațiere și amnistie intervenite în acea vreme. Pentru acest motiv, evaluările de ordin cantitativ și comparațiile cu ratele criminalității din alte țări trebuie făcute cu prudență și reținere științifică, chiar dacă ele pot oferi anumite repere descriptive pentru analiza dinamicii criminalității din acea vreme.

Pentru cei 10 ani în care dispunem de date statistice oficiale (1980–1989), evoluția criminalității a cunoscut tendințe oscilante, cu creșteri semnificative între anii 1983–1986, urmate de descreșteri sensibile între anii 1987–1989 (*Grafic nr. 1*).

Grafic nr. 1

Numărul persoanelor condamnate definitiv de instanțele judecătorești, în perioada 1980–1989

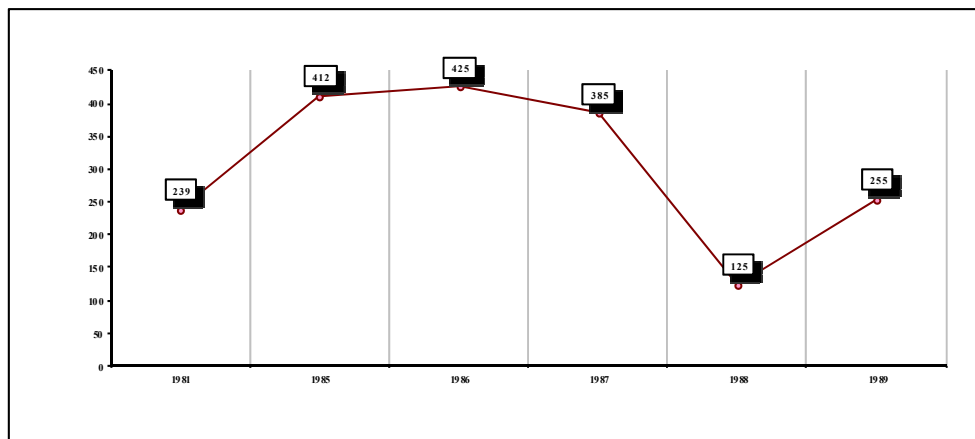
Sursa: *Anuarul Statistic al României*, 1993, p. 664.

Se observă faptul că, în anul 1983, criminalitatea judecată a atins punctul maxim, când au fost condamnate 114.501 persoane la diferite pedepse, cifră care – după cum se va vedea – nu va fi atinsă nici chiar după 1989. Acest lucru se explică prin existența, în acea perioadă, a unei veritabile „inflații” penale, dusă dincolo de limitele normale ale unei apărări sociale justificate, când erau încriminate și sancționate fapte și abateri fără gravitate socială (cum au fost, de pildă, avortul, cerșetoria, specula, vagabondajul, homosexualitatea, parazitismul etc.). În schimb, așa-zisele descreșteri „sensibile” ale criminalității, în anumiți ani, se datorează, în mare măsură, numeroaselor decrete de grațiere a unor pedepse și de amnistiere a unor delictive și delincvenți (în special în anii 1986, 1987 și 1988).

Un indicator semnificativ pentru evaluarea criminalității din epoca dictaturii îl reprezintă *indicele (sau rata) de criminalitate*, a cărui evoluție a cunoscut, de asemenea, o tendință oscilantă, cu creșteri și descreșteri succesive (*Grafic nr. 2*).

Grafic nr. 2

Evoluția ratei criminalității în perioada 1980–1989

Sursa: *Anuarul Statistic al României*, 1995, p. 704–705.

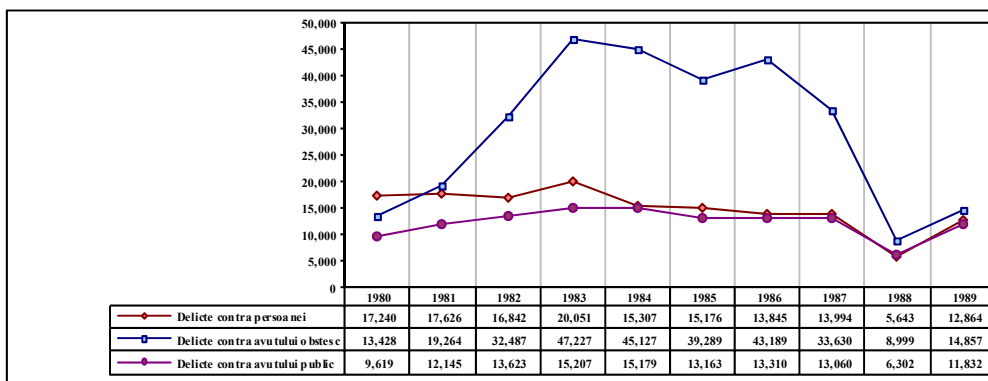
Rata criminalității (care include numărul total de persoane condamnate definitiv raportat la 100.000 de locuitori) aproape s-a dublat în 1986, comparativ cu 1980, după care începe să scadă semnificativ, mai ales ca urmare a acelor decrete de amnistiere și grațiere din anii 1986 și 1988. Deși rata scăzută a criminalității era unul dintre principalele slogane menite să ateste superioritatea sistemului, paradoxul este că acest slogan își avea, în planul politicii penale, un model de reacție deosebit de represiv, conducând, de fapt, la etichetarea și marginalizarea multor condamnați din acea perioadă (Stănoiu, 1994).

Analiza evoluției criminalității, în perioada 1980–1989, în funcție de tipurile principale de delictive relevă ponderea importantă a *delictelor contra avutului public* și, în special, a delictelor de furt, delapidare și înșelăciune, în timp ce *delicturile contra*

persoanei și contra avutului personal sau particular (cum erau ele denumite în acea vreme) dețin ponderi aproximativ egale (Graficul nr. 3).

Grafic nr. 3

Dinamica persoanelor condamnate definitiv pe principalele categorii de delict, în perioada 1980–1989

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1995, p. 708–710.

În ansamblul criminalității judecate în perioada analizată, cele trei tipuri de delicta au deținut cumulativ ponderi covârșitoare în totalul delictelor comise, și anume: 75,9% în 1980, 71,9% în 1983 și 70,8% în 1986, pentru ca în 1989 această pondere să scadă la 66,3%.

Delicta contra persoanei au înregistrat ponderea cea mai ridicată în ansamblul criminalității judecate în anul 1980, când aceasta a reprezentat 32,5%, pentru ca, în anul 1986, această pondere să se diminueze la 13,5%, iar în anul 1989 să crească din nou, atingând valoarea de 21,7%.

Delicta contra avutului personal sau particular au atins, în mod surprinzător, ponderea cea mai ridicată în totalul delictelor judecate în anul 1989, valoarea acesteia atingând 20,05%, față de 13,2% în 1983 și 12,9% în 1986.

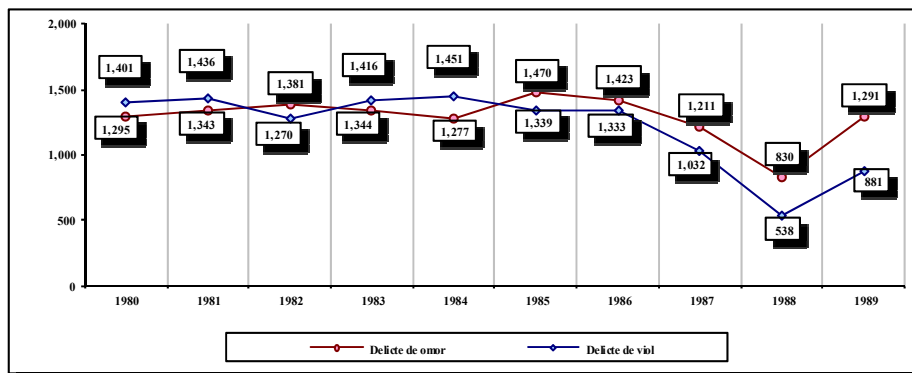
În schimb, în toată perioada analizată, *delicta contra avutului obștesc*, în special cele de delapidare și furt, au deținut cele mai ridicate ponderi în ansamblul fenomenului criminalității, acestea atingând nivelul maxim în 1986, când au reprezentat 44,4% din totalul delictelor comise, pentru ca ulterior, în anul 1989, ponderea lor să scadă la 24,6%.

Deși în perioada analizată delicta comise cu violență, în special cele de *omor* și *viol*, au fost negate de propaganda oficială și de factorii de control social, datele statistice publicate după 1990 atestă nu numai existența lor, cât mai ales o creștere a volumului lor de la an la an, astfel încât, paradoxal, într-o perioadă și într-un regim bazate pe mecanismele fricii, intimidării și manipulării, în anumiți

ani aceste delictе vor atinge cifre șocante, nefiind decăt ușor depășite de cifra crimelor și violurilor comise după anul 1990 (*Grafic nr. 4*).

Grafic nr. 4

Dinamica numărului de persoane condamnate definitiv pentru delictе de omor și viol, în perioada 1980–1989

Sursa: *Anuarul Statistic al României*, 1995, p. 708.

Se poate observa faptul că *delictеle de omor* au cunoscut o creștere continuă până în 1985, an în care numărul lor este cel mai ridicat (1470 de omoruri), această cifră fiind foarte apropiată de cea înregistrată după 1989 și anume în 1997, când au fost condamnate 1.472 de persoane pentru delictе de omor. Dacă avem în vedere faptul că aceste omoruri s-au produs într-o societate care se pretindea „egalitară” și „democratică”, în care instituțiile de represiune erau omniprezente și în care totul era controlat și manipulat prin presa scrisă și audiovizuală, considerăm că cifra lor este foarte ridicată, comparativ cu cea înregistrată după 1989. Același lucru se poate spune și despre evoluția *delictelor de viol* din perioada dictaturii, care ating valori chiar mai ridicate decăt cele înregistrate după 1989. Astfel, în 1984 sunt condamnate cele mai multe persoane din intervalul studiat pentru comiterea de violuri (1.451 persoane), în timp ce în perioada de tranziție numărul cel mai ridicat de persoane condamnate pentru viol a fost doar de 1.326 de persoane, în anul 1992. Aceste cifre nu reușesc decăt într-o măsură limitată să evidențieze amploarea violurilor comise în perioada dictaturii, dacă avem în vedere faptul că unii violatori au fost exonați prin împăcarea cu victima, iar în multe cazuri victimele nu au reclamat, din diverse motive, asemenea delictе, după cum căsătoria dintre victimă și violator conducea la exonerarea de pedeapsă a acestuia din urmă.

Datele statistice privind evoluția criminalității în ultimii 10 ani ai regimului totalitar, deși sunt departe de a evidenția adevărata realitate a fenomenului, reprezintă – după cum spunea Dionisie Pop Marțian, fondatorul statisticii judiciare din România – „icoana unei părți însemnate a moralului locuitorilor țării”, ele

putând fi utile nu numai specialiștilor, ci și publicului larg: „(...) cât de mult spun aceste cifre omului de stat, legiuitorului, judecătorului și chiar simplei curiozități a cititorului” (D. Pop Marțian, 1864).

Datorită lipsei de acuratețe și transparență a statisticilor din epoca dictaturii, orice comparație privind amploarea, intensitatea și gravitatea criminalității din acea vreme, cu situații existente în alte țări sau cu cea din prezent de la noi, este hazardată, chiar dacă unele date și informații pot servi ca suport orientativ și descriptiv privind evoluția acestui fenomen. Lipsesc, din nefericire, orice informații privind distribuția diverselor delikte și crime în profil teritorial și, mai ales, în funcție de mediul de rezidență (urban-rural) și de caracteristicile socio-demografice ale făptuitorilor.

III. TENDINȚE ȘI EVOLUȚII ALE CRIMINALITĂȚII ÎN PERIOADA DE TRANZIȚIE (1990–2018)

Tranziția la economia de piață a generat, paradoxal, noi forme de criminalitate în România, cum ar corupția, crima organizată, criminalitatea cibernetică, traficul de persoane și consumul de droguri, aproape cvasi-inexistente în perioada dictaturii. Pentru acest motiv, la nivelul percepției publice, acest fenomen antisocial a devenit un motiv de teamă și insecuritate pentru segmente largi de populație, amplificate de multe ori de presa scrisă și audiovizuală, care au mediatizat intens cazurile de crimă, viol, pedofilie, dispariții sau răpiri de persoane, în special minori, cele de înșelăciune, furturile și tâlhăriile.

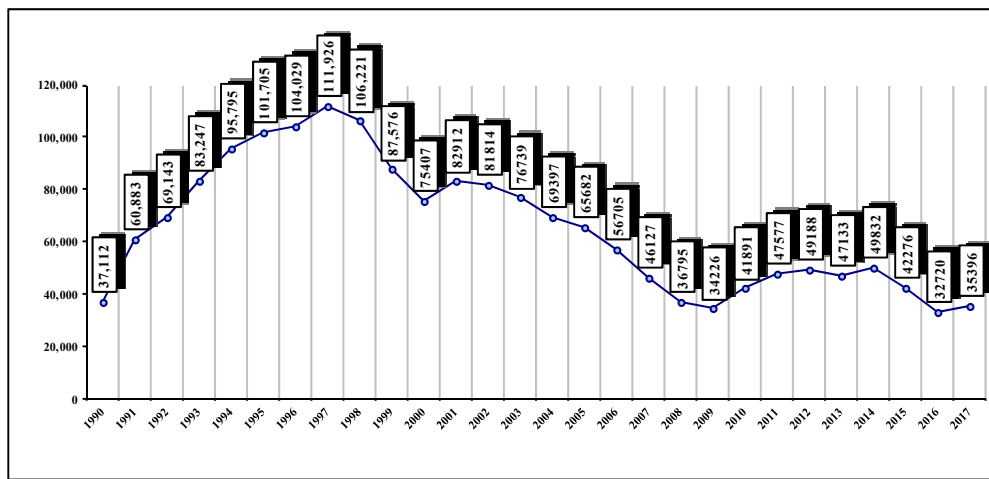
În perioada de tranziție, criminalitatea a fost sensibil influențată și de existența unei stări de „anomie socială” și, mai ales, legislativă, care a determinat o dereglare normativă și funcțională a unor instituții fundamentale de control social, scăderea prestigiului și eficienței legii, justiției și poliției, ca și creșterea permisivității și a toleranței, mai ales în primii zece ani ai tranziției, față de o serie de acte de mită, fraudă, corupție și violență manifestate la nivelul mecanismelor de control penal.

Referitor la volumul și intensitatea criminalității în perioada de după 1989, a fost acreditată ideea, mai ales în mass-media, conform căreia fenomenul a cunoscut o recrudescență nemaiîntâlnită sau că această creștere a fost „explozivă” sau chiar „alarmantă”, deși o serie de studii și cercetări sociologice și criminologice au abordat cu prudență și precauție acest fenomen, evitând asemenea caracterizări care dau bine la public (Stănoiu, 1994; Banciu, Rădulescu, Teodorescu, 2002 etc.). În consecință, o abordare nuanțată a evoluției criminalității în perioada de tranziție pleacă de la constatarea că aceasta este normală și obiectivă, având o „coloratură” specifică perioadei parcurse, precum și „ritmuri” diferite de manifestare.

Principala caracteristică a acestei evoluții o reprezintă *creșterea continuă* și progresivă a *volumului criminalității* (reprezentat de numărul de persoane condamnate definitiv de instanțele de judecată) timp de 7 ani (între 1990–1997), urmată de *descreșterea* constantă a fenomenului, în perioada 1998–2008 și de *relativa stagnare*, în următorii ani (*Graficul nr. 5*).

Grafic nr. 5

Evoluția numărului de persoane condamnate definitiv de instanțele judecătorești, în perioada 1990–2017.

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1991–2018.

Se poate observa faptul că cele mai semnificative creșteri au fost înregistrate în anii 1994, când au fost condamnate cu 55% mai multe persoane comparativ cu anul 1990 și 1992, când s-a înregistrat o creștere de 11,3% față de 1991, și chiar 1995, an în care numărul persoanelor condamnate definitiv a crescut cu 8,8% față de 1994. În schimb, cele mai importante descreșteri în privința numărului de persoane condamnate definitiv s-au înregistrat în anii 1998, când numărul acestora a fost cu 16,1% mai mic față de anul 1997, și 1999, an în care au fost condamnate cu 19,1% mai puține persoane față de anul precedent. În perioada de descreștere a fenomenului, cele mai mari scăderi se înregistrează în anii 2008 și 2009, atingând cel mai scăzut minim în anul 2016, când au fost condamnate definitiv doar 32 720 persoane, ceea ce reprezintă o scădere de peste 3 ori a fenomenului, comparativ cu anul de vârf 1997, când au fost condamnate 111 924 persoane.

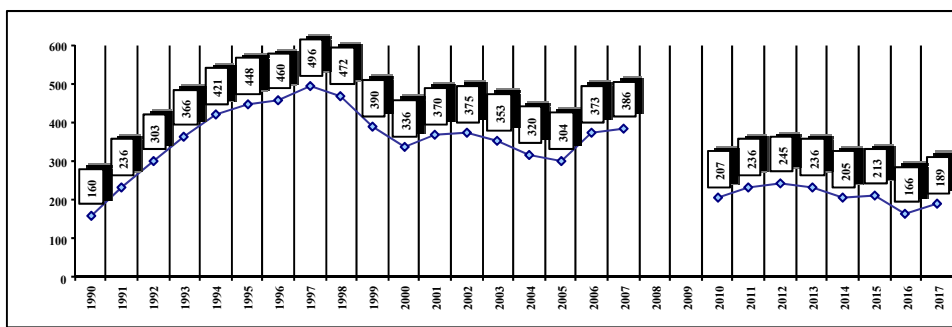
Aceste oscilații, relativ mari, ale volumului criminalității, mai ales scăderea constantă înregistrată după anul 1998, pot fi corelate și cu modificările succesive ale legislației penale petrecute în anul 1996 și, mai ales, în 2014, când a intrat în vigoare și noul Cod Penal, care a dezincriminat o serie de fapte, considerate până atunci ca delict, cum ar fi, între altele, homosexualitatea, avortul (în anumite condiții), seducția, adulterul, prostituția, insulta, perversiunea sexuală, vagabondajul etc., care generau o „inflație” artificială a fenomenului.

Un indicator sintetic privind estimarea evoluției criminalității în perioada de tranziție îl reprezintă *indicele (rata) de criminalitate*, a cărui evoluție a consemnat tendințe oscilante, cu creșteri semnificative, în perioada 1990–1998, anul 1997

marcând și cea mai ridicată rată a criminalității de după decembrie 1989, cu 496 de persoane condamnate la 100 000 de locuitori, după care a urmat o descreștere continuă a acesteia, mai ales în perioada 2002–2009, evoluția acesteia stagnând ulterior (*Graficul nr. 6*).

Grafic nr. 6

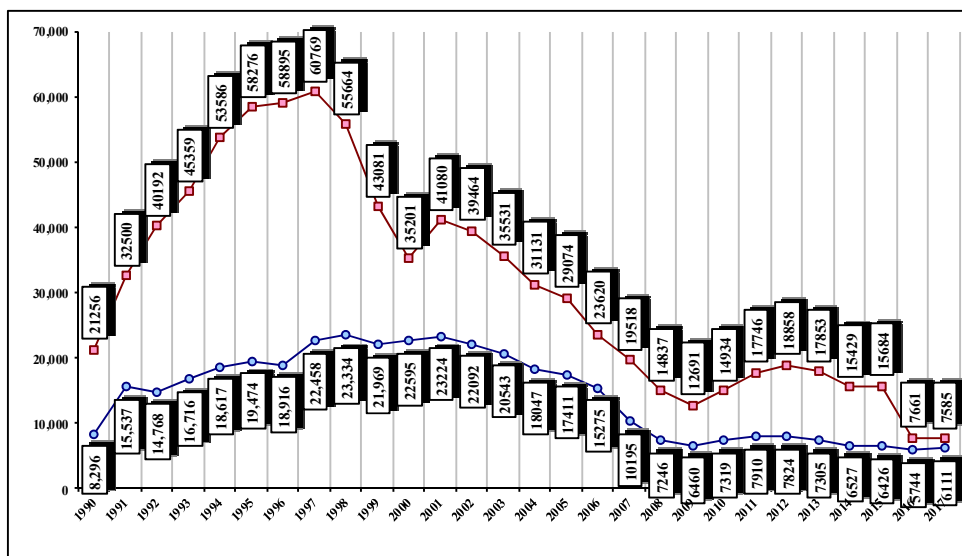
Evoluția ratei criminalității în perioada 1990–2017

(Sursa: Anuarul Statistic al României, 1998, 2003, 2017, 2019.)

Grafic nr. 7

Evoluția numărului de persoane condamnate definitiv pentru delictе contra persoanei și contra patrimoniului, în perioada 1990–2017

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1991–2018.

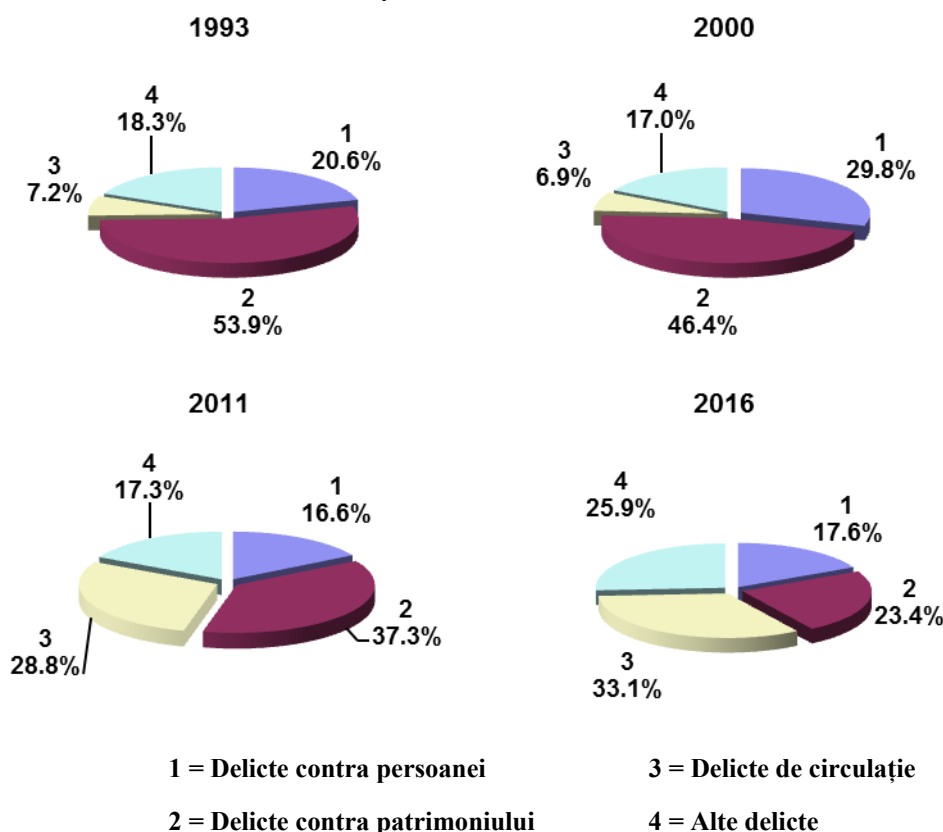
Notă: Până în 1996, delictеle contra avutului privat și cele contra avutului public erau înregistrate separat, după această dată ele fiind contopite în categoria de delictе contra patrimoniului.

Comparativ cu anul 1990, rata criminalității a crescut de 3 ori în 1993 și de aproape 3,5 ori în 1997, având o tendință de creștere continuă între 1991–1997, după care descrește treptat între anii 1998–2000, pentru ca începând din anul 2001 să crească din nou, ajungând ca în anul 2002 ea să fie de trei ori mai mare comparativ cu anul 1990, dar și să scadă simțitor după 2015.

Mai relevantă este însă analiza distribuției criminalității judecate, în perioada analizată, în funcție de principalele tipuri de delict, și care atestă ponderea ridicată a delictelor contra persoanei și a celor împotriva patrimoniului, acestea reprezentând împreună mai mult de două treimi din numărul total de delict (Graficele nr. 7 și nr. 8).

Grafic nr. 8

Evoluția ponderii diferitelor tipuri de delict în ansamblul criminalității judecate, în perioada 1990–2017

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1991–2018.

Se poate observa faptul că ponderea celor două tipuri de delict (contra persoanei și contra patrimoniului) a atins ponderea cea mai ridicată în anul 1997

(79,5%), având o traiectorie descendentă, dar continuând să se mențină la cote ridicate. În același timp, se constată și o creștere treptată, dar totuși pronunțată, a delictelor comise în raport cu regimul circulației pe drumurile publice, care de la o pondere de doar 7,8% în 1993, ajung să crească de peste 6,5 ori în această perioadă, reprezentând 33,1% din totalul delictelor în anul 2016, ceea ce ar trebui să reprezinte un semnal de alarmă pentru instituțiile cu rol de prevenire și control social.

Dacă analizăm în profunzime evoluția celor două tipuri de delictе mai importante, constatăm că în cazul *delictelor contra persoanei* se observă o creștere continuă a ponderii acestora până în anul 2000, când ele ajung să reprezinte 27,1% din totalul delictelor comise, pentru ca aceasta să scadă treptat, până la 17,6% în 2016. În cazul acestui tip de delictе contra persoanei, cele de *omor* au deținut o pondere medie situată între 6,55% și 12,9%, atingând cota cea mai ridicată (în cifre absolute) în 1993, când au fost consemnate 1 472 de persoane pentru omor, iar cea mai scăzută în 2012, când doar 802 persoane au fost condamnate pentru omor. Aceeași evoluție au avut-o delictеle de *viol*, a căror pondere s-a situat, în medie, între 2,5% și 5%, având însă o tendință de descreștere, în cifre absolute, de la 985 de persoane condamnate pentru viol în 1999, la 368 de persoane, ceea ce reprezintă o reducere de aproape 2,5 ori.

Delictеle *contra patrimoniului* înregistrează, la rândul lor, creșteri semnificative în toată perioada analizată, de la 21 256 delictе judecate în 1990 la 60 769 în 1997, ponderea lor medie oscilând între 50–55% din totalul criminalității judecate. Până în 1996, dintre aceste delictе, cele comise în dauna avutului public cunosc descreșteri semnificative, în timp ce delictеle contra avutului particular și privat înregistrează creșteri importante, ponderea lor atingând 97,4% în 1997, față de doar 2,6% cât reprezintă ponderea delictelor contra avutului public în același an. Creșterea spectaculoasă a delictelor contra avutului privat poate fi corelată cu extinderea proprietății private în această perioadă și diminuarea, tot mai marcantă, a proprietății publice. De altfel, în cadrul acestui tip de delictе predomină *furturile* și *tălhăriile*, a căror pondere medie reprezintă circa 85–88% din totalul delictelor contra patrimoniului, în timp ce delapidările și înșelăciunile cumulează împreună doar 12–15% în ansamblul acestui tip de delictе.

În încheierea acestei analize, se impune și un comentariu cu privire la anumite *acțiuni directe*, cum sunt cele înregistrate în statisticile justiției și care se referă la o serie de delictе mai puțin grave (lovire, amenințare, insultă, calomnie etc.) și pentru care acțiunea penală se pune în mișcare numai la plângerea părții vătămate, au cunoscut, în mod surprinzător, o creștere sensibilă în toată această perioadă, cifra lor triplându-se în 1995 comparativ cu 1990 (de la 3 955 în 1990 la 16 448 în 1995) și atingând nivelul cel mai ridicat în anul 2000, când au fost condamnate definitiv 16 104 persoane pentru delictе fără gravitate deosebită. Fără a pune în discuție legalitatea realizării actului de justiție, considerăm că în cazul acestor delictе fără pericolozitate socială instanțele le-ar fi putut soluționa prin medierea părților în cadrul procesului penal sau prin recurgerea la alte soluții

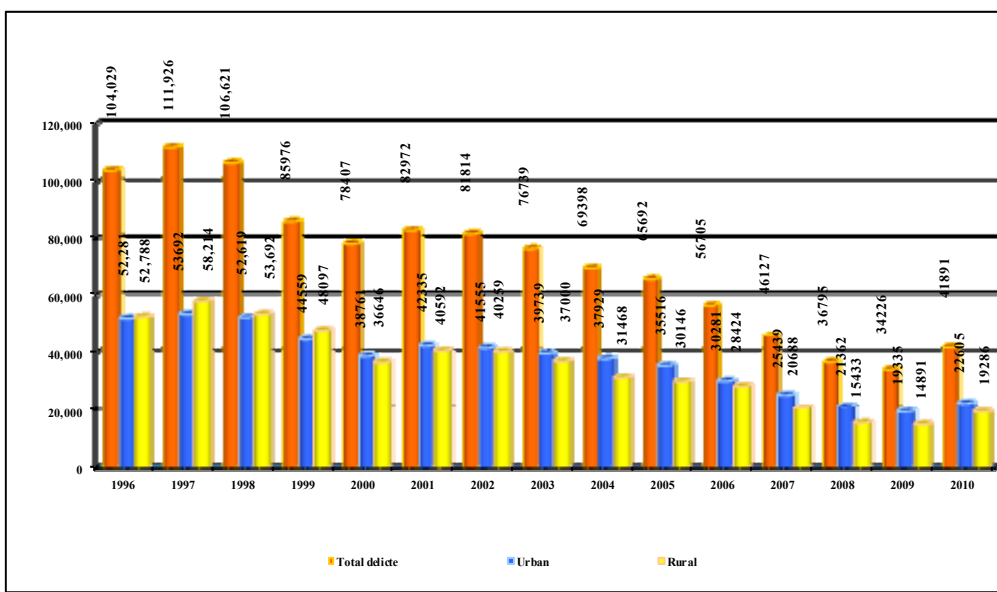
extrajudice în cadrul justiției restaurative, ceea ce ar fi degrevat sensibil activitatea instanțelor și, implicit, ar fi redus condamnarea unor persoane pentru fapte penale minore. De altfel, până în 1992, aceste delictे erau de competența comisiilor de judecată, care funcționau la nivelul tuturor localităților urbane și rurale, având ca misiune realizarea „împăcării” părților implicate. Însă, prin Legea nr. 104/1992, aceste Comisii au fost desființate, partea vătămată urmând să se adreseze direct judecătoriei competente, ceea ce a avut ca efect „secundar” și disfuncțional încărcarea excesivă a instanțelor cu procese penale și o „inflație” artificială a criminalității judecate.

IV. TENDINȚE ȘI RITMURI DE EVOLUȚIE A PRINCIPALELOR TIPURI DE DELICTE, ÎN FUNCȚIE DE MEDIUL DE REZIDENȚĂ (URBAN-RURAL), ÎN PERIOADA 1995–2010

Pentru a putea evalua comparativ evoluția criminalității judecate în România și distribuția acesteia în funcție de mediul de rezidență (urban-rural), au fost utilizate, în primul rând, datele și informațiile statistice oficiale, care, din nefericire, se referă doar la perioada 1996–2010, neexistând informații despre dinamica criminalității înainte și după această perioadă. Deși lacunare și parțiale, ele oferă totuși o serie de repere orientative asupra fenomenului, cu referire specială la delictеle comise împotriva persoanei și contra patrimoniului (*Graficul nr. 9*).

Grafic nr. 9

Distribuția persoanelor condamnate definitiv în funcție de mediile în care acestea au fost comise (1996–2010)

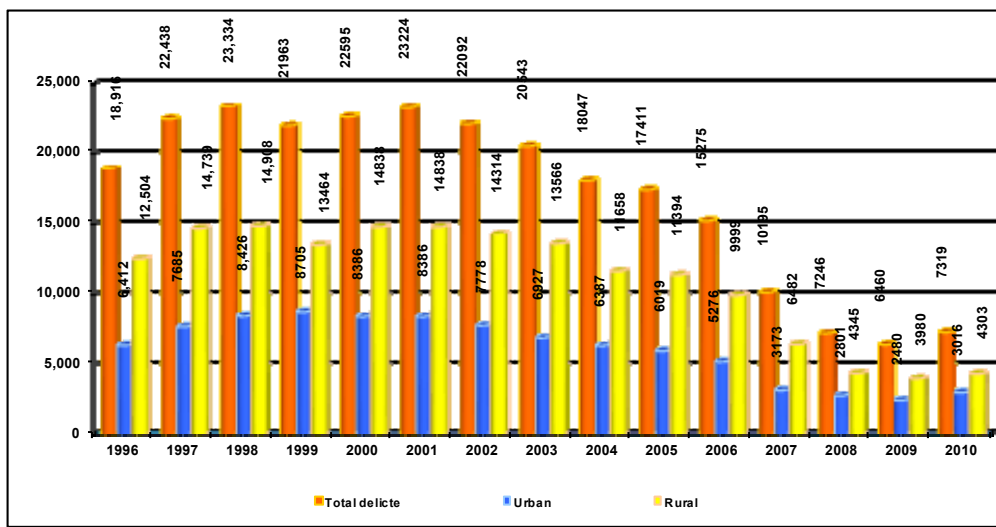
Sursa: Anuarul Statistic al României, 1997–2011.

Rezultă că, în perioada analizată, tendința de evoluție a delictelor pe cele două medii de rezidență a cunoscut o traiectorie descrescătoare, având un vârf maxim în anul 1997 și unul minim în anul 2010. Din punctul de vedere al distribuției delictelor și al ponderii deținute de cele două medii, se observă că mediul *rural* a depășit ca pondere pe cel urban în anii 1996, 1997 și 1998, când a înregistrat 50,2%, 54,6% și respectiv 51% din totalul delictelor comise. În rest, mediul urban deține ponderile cele mai ridicate, care ating 54%, în 2005, și chiar 58% în 2008.

Mult mai interesantă este însă distribuția criminalității pe cele două medii (urban-rural), în funcție de principalele tipuri de delict: *delicte contra persoanei* (în care se includ cele de omor, lovituri cauzatoare de moarte, vătămare corporală, ucidere din culpă și viol) și *delicte contra patrimoniului* (furt, tâlhărie, delapidare și înșelăciune). Ambele tipuri de delict înregistrează o creștere continuă, în perioada 1996–2004, urmată de o descreștere continuă între 2005–2010 (*Graficul nr. 10*).

Grafic nr. 10

Distribuția persoanelor condamnate definitiv pentru delict contra persoanei, în funcție de mediul în care acestea au fost comise, în perioada 1996–2010

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1997–2011.

Poate părea surprinzător faptul că, în toată perioada analizată, mediul *rural* deține ponderile cele mai ridicate, comparativ cu cel urban, în privința *delictelor împotriva persoanei*, care sunt considerate ca fiind cele mai grave și periculoase pentru siguranța individuală. Aceste ponderi sunt extrem de ridicate, mai ales în anii 1996, 1997, 2001 și 2008, când mediul rural înregistrează 66,1%, 65,6%, 64,6% și 66,4%, depășind sensibil ponderile înregistrate în mediul urban, în

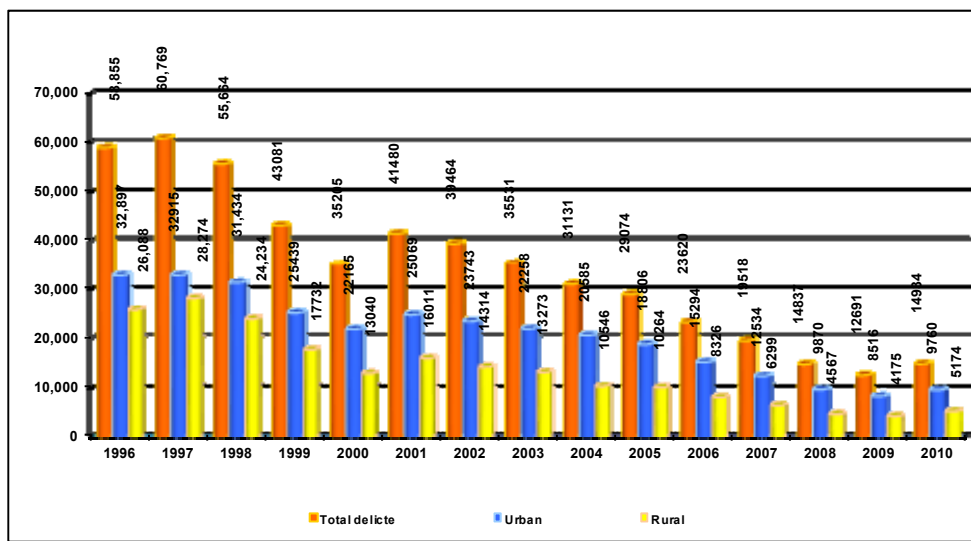
privința delictelor comise contra persoanei, dintre care cele mai multe prin violență, constrângere, șantaj sau forță fizică.

Ponderea mare a delictelor contra persoanei comise în mediul rural relevă faptul că, în prezent, acesta nu mai trebuie considerat ca fiind un mediu „tradițional” sau depozitar al unor valori, norme și practici sociale care i-au conferit un anumit tip de coeziune și solidaritate socială, ci un mediu în profundă schimbare și în care s-a produs, din nefericire, o „hibridizare” a modelelor etice și culturale și o disoluție a controlului comunitar, cu consecințe negative în planul vieții sociale și morale a locuitorilor ruralului. Mult mai alarmant este faptul că mediul rural deține o pondere superioară celui urban, mai ales în delictele de omor, loviri cauzatoare de moarte, vătămări corporale grave și viol, acestea concentrându-se, după cum se va vedea, într-o serie de județe din zona Moldovei (Iași, Botoșani, Bacău, Neamț, Suceava etc.).

În schimb, delictele contra patrimoniului au înregistrat o tendință permanentă de creștere până în 1999, pentru ca după această dată ele să descrească simțitor, atât în mediul urban, cât și în cel rural (*Grafic nr. 11*).

Grafic nr. 11

Distribuția numărului de persoane condamnate pentru delictे contra patrimoniului, în funcție de mediul de rezidență, în perioada 1996–2010

Sursa: Anuarul Statistic al României, 1997–2011.

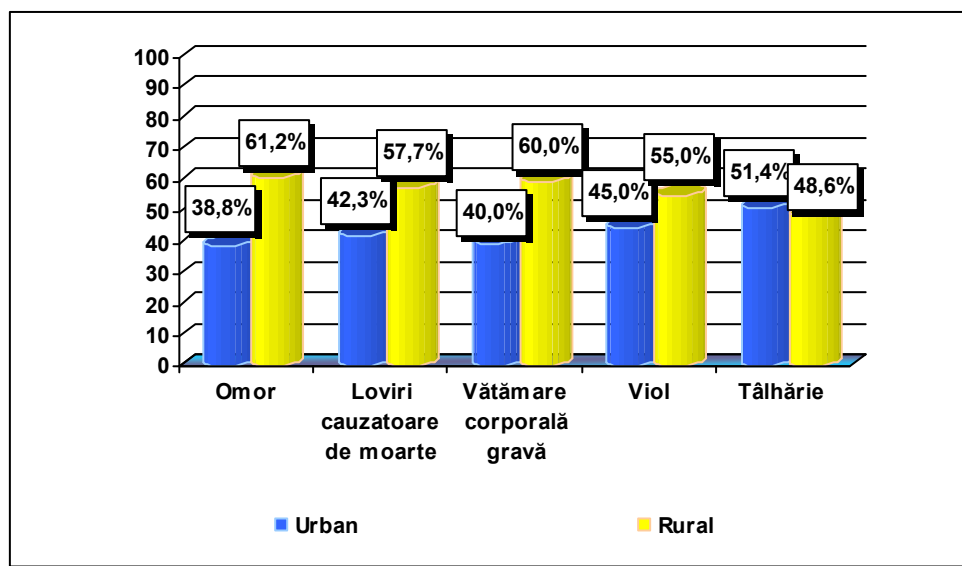
Rezultă că, spre deosebire de delictele contra persoanei, cele contra patrimoniului se concentrează preponderent în mediul urban și, în special, în orașe, ceea ce se explică prin densitatea populației din acest mediu, prin funcțiile orașului, ca și prin modul urban de viață (Szabo, 1960). Ca tendință generală, în cadrul

acestui tip de delikte, cele de furt și furt calificat au cunoscut o creștere spectaculoasă, ajungând să reprezinte în medie circa 80% din totalul delictelor contra patrimoniului. Se pare că furtul ca „mod de viață” tinde să devină, pentru o serie de indivizi, cea mai frecventă modalitate de procurare de bunuri și valori alături de tâlhărie și înșelăciune, în care sunt implicate persoane cu un status ocupațional scăzut, fără pregătire școlară și cultură, dar care se specializează și profesionalizează în acest gen de delikte.

Corelând aceste date statistice cu cele puse la dispoziție de Biroul de Criminologie al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, se poate estima evoluția criminalității judecate în funcție de o serie de indicatori relevanți, cum ar fi sexul, vârsta și mediul de rezidență al persoanelor condamnate definitiv de instanțe, pe principalele tipuri de delikte (*Grafic nr. 12*).

Grafic nr. 12

Ponderea medie a persoanelor condamnate pentru delikte violente, în funcție de mediul de rezidență, în perioada 1989–2000

Sursa: *Studiu criminologic privind starea criminalității în perioada 1989–2000*, Biroul de Criminologie, 2000, p. 112.

Se poate observa că, exceptând delictul de tâlhărie, ponderea persoanelor domiciliat în mediul rural, condamnate pentru omor, viol, vătămări corporale grave și loviri cauzatoare de moarte, este superioară celei deținute de persoanele rezidente în mediul urban, înregistrându-se o pondere medie de circa 55–60% delikte comise cu violență în mediul rural și doar 40–45% în mediul urban. Această distribuție relevă faptul că, în perioada de tranziție, mediul rural, considerat

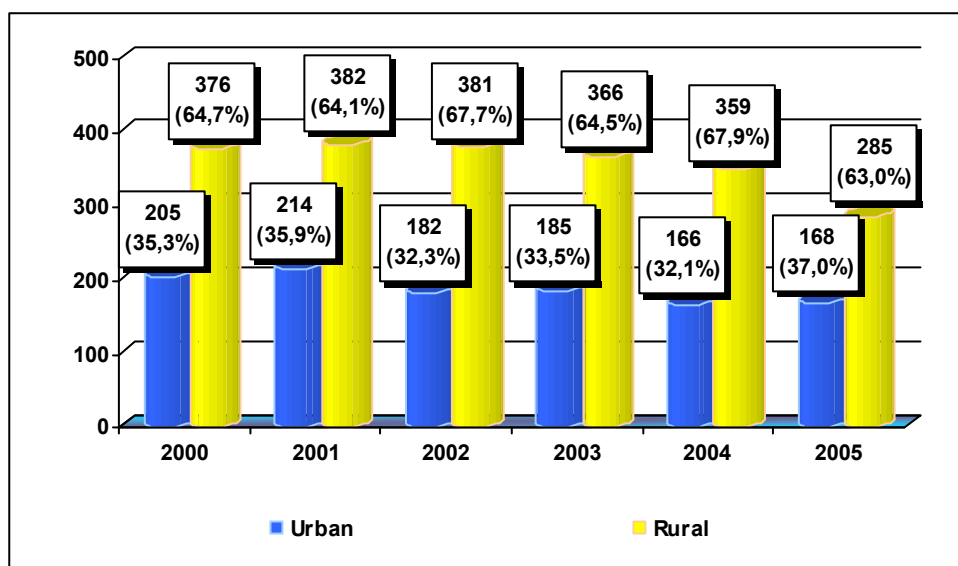
tradițional, conservator și depozitar al unor obiceiuri, norme și practici sociale de control social, a cunoscut o transformare profundă, fiind agresat, la rândul lui, de o serie de fenomene negative, cum ar fi sărăcia, inflația, lipsa locurilor de muncă, disoluția contractului social comunitar etc., care au favorizat proliferarea unor delictive comise cu violență de către locuitorii din acest mediu de locuire.

În vederea identificării unor semnificații mai reprezentative privind evoluția unor delictive, comise în special cu violență, în cele două medii de locuire (urban-rural), a fost utilizată o serie de date și informații statistice furnizate de Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității, care privesc principalele categorii de delictive comise cu violență, cum sunt cele de omor, viol și tâlhărie, însă doar pentru perioada 2000–2005, și care au fost cercetate de către organele de poliție.

În perioada celor șase ani analizați, *delictivele de omor*, chiar dacă dețin ponderi ceva mai scăzute, comparativ cu cele de vătămare corporală, tâlhării sau viol, se remarcă prin gradul sporit de pericolozitate socială, mai ales atunci când sunt comise cu cruzime, din ură sau răzbunare sau profitând de neputința victimelor de a se apăra. Dacă luăm în considerare distribuția delictivelor de omor, se relevă o concentrare preponderentă a acestora în *mediul rural*, considerat a fi mai puțin violent și criminogen, comparativ cu cel urban (*Grafic nr. 13*).

Grafic nr. 13

Distribuția în funcție de mediul de rezidență a numărului de omoruri (2000–2005)

Sursa: Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității – Serviciul cercetare-prognoză.

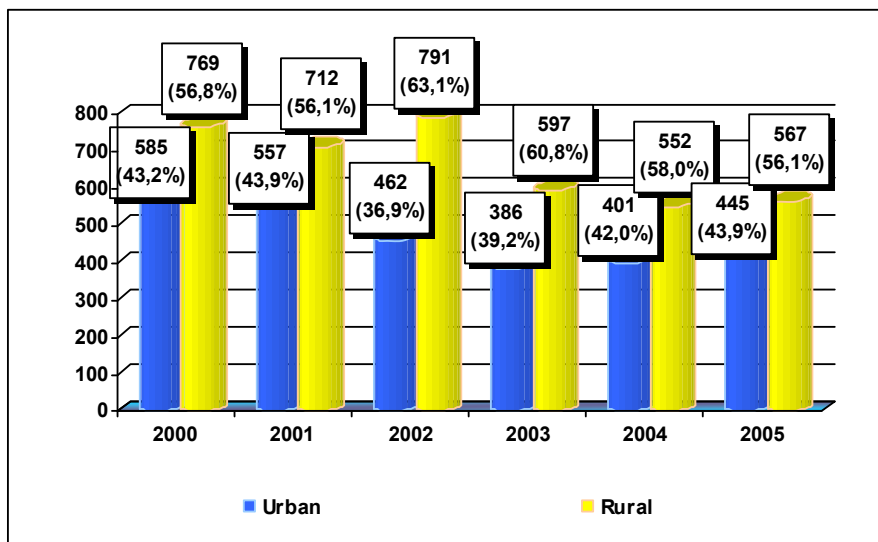
Concentrarea delictelor de omor în mediul rural relevă că, în prezent, așa cum arată datele existente, acest tip de delict a dobândit o serie de note și trăsături specifice, fiind influențat și condiționat de o serie de factori sociali, individuali și culturali, ce caracterizează comunitățile rurale, supuse unor multiple forme de agresiune din partea unor modele etice, normative și culturale hibride, proliferate după 1989, modele în care predomină deficiențele de adaptare, integrare, educare și comunicare. Este alarmant și îngrijorător faptul că în mediul rural se comit în medie aproximativ 63–65% din totalul omorurilor, în timp ce, în mediul urban, ponderea acestora este de doar 32–35%, ceea ce reclamă cu necesitate programe de prevenire axate pe diminuarea cauzelor și factorilor de risc care generează asemenea delict grave în mediul rural.

Între delictele comise cu violență, violul reprezintă un delict deosebit de grav, care umilește și degradează condiția umană a femeii, deoarece este comis, de regulă, prin constrângerea fizică a acesteia sau profitându-se de imposibilitatea ei de a se apăra sau de a-și exprima voința. Dincolo de aspectul abominabil și reprobabil al delictului de viol, acesta dobândește o serie de circumstanțe agravante, atunci când este comis în grup, victima fiind chiar membru al familiei agresorului sau când se soldează cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății persoanei agresate sexual, iar, în anumite condiții, are drept consecință moartea sau sinuciderea victimei.

În totalul delictelor comise cu violență, cele de viol dețin ponderi relativ scăzute, dar apropiate de ponderile delictelor de omor sau loviri cauzatoare de moarte. Ca și celelalte delict comise cu violență, cele de viol nu înregistrează creșteri sau descreșteri sensibile în perioada analizată, concentrându-se în special în mediul rural, unde se comit anual în număr mult mai ridicat față de cele înregistrate în mediul urban.

Grafic nr. 14

Distribuția în funcție de mediul de rezidență a numărului delictelor de viol (2000–2005)

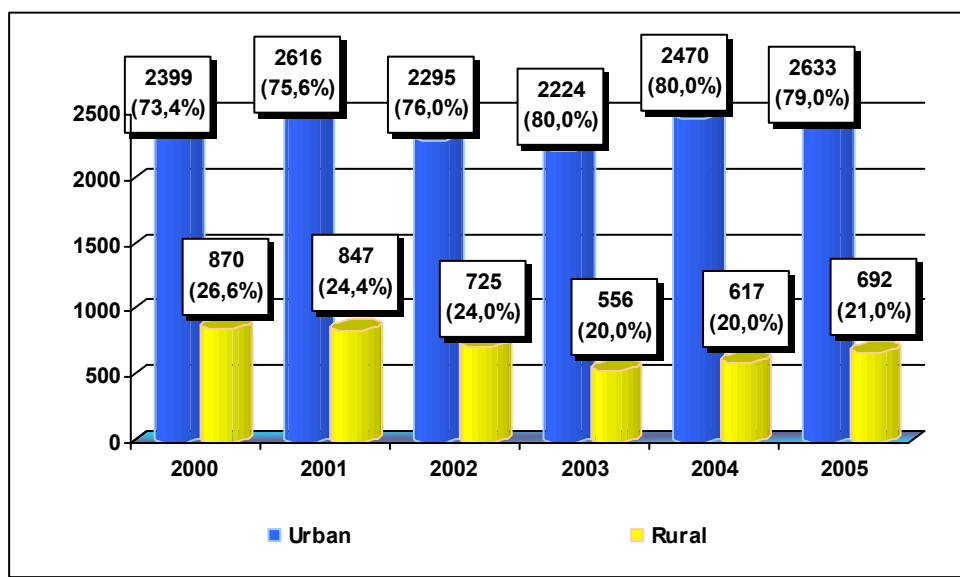
Sursa: Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității – Serviciul cercetare-prognoză.

De asemenea, atrage atenția și faptul că numărul de autori sau participanți la comiterea acestui tip de delict este aproape dublu, comparativ cu numărul de violuri comise, ceea ce atestă că și în cazul violului avem de-a face cu mai mulți făptuitori, ceea ce sporește gradul de pericol al modalităților de comitere și consecințelor produse asupra victimelor (*Grafic nr. 14*).

La fel de grave și periculoase sunt și *delictele de tâlhărie*, întrucât ele implică, în conținutul lor, atât lezarea și violarea patrimoniului și bunurilor persoanei, cât și utilizarea forței sau violenței contra persoanelor pentru a fi deposedate de bunuri sau valori materiale. Tâlhăria este susceptibilă de multiple modalități agravante, în cazurile în care fapta este comisă în timpul nopții, într-un loc public, în grup, în locuințe particulare sau când are drept consecință moartea victimei. Delictele de tâlhărie dețin cele mai ridicate ponderi în ansamblul criminalității violente, anual comițându-se aproximativ peste trei mii de tâlhării în cele două medii de rezidență, în perioada 2000–2005 (*Grafic nr. 15*).

Grafic nr. 15

Distribuția în funcție de mediul de rezidență a numărului delictelor de tâlhărie (2000–2005)

Sursa: Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității – Serviciul cercetare-prognoză.

Rezultă că, în perioada analizată, delictele de tâlhărie au cunoscut creșteri anuale, în special în mediul urban, unde alcătuiesc aproximativ între 60–62% din totalul faptelor de tâlhărie, în timp ce în mediul rural ponderea acestora oscilează anual între 38–40%. Concentrarea prioritară a delictelor de tâlhărie în mediul urban și, în special, în marile orașe sau aglomerări urbane se corelează cu zonele

criminogene specifice urbanului, cu funcțiile orașului și mediului urban de viață sau cu existența acelor „zone de tranziție” și „zone periferice”, unde apar și funcționează grupurile sau bandele de stradă, mai puțin specifice mediului rural.

V. UNELE CONCLUZII ȘI DISCUȚII PRELIMINARE

Creșterea actelor de devianță în lumea rurală, în special a celor delincvente și criminale, reprezintă o certitudine și o realitate dură, care nu mai poate fi ignorată de politicieni, specialiști sau cercetători, urmând să devină o preocupare prioritară a acestora pentru a putea evita “moartea” din satul românesc, cauzată atât din motive economice și demografice, cât și prin acțiuni violente și criminale comise de înșiși locuitorii acestor comunități.

Concentrarea violențelor îndreptate împotriva persoanei, în special, în zonele rurale, pare că nu este întâmplătoare, mai ales dacă avem în vedere, pe de o parte, uitarea și nepăsarea guvernanților, iar pe de altă parte, mutațiile sociale, economice și culturale intervenite în aceste zone ce continuă să trăiască „uitate în istorie” și nevoite să se confrunte cu probleme dintre cele mai grave și care le afectează sensibil funcționalitatea lor normală. Din creatoare de cultură, unele sate din România au devenit, paradoxal, furnizoare de violență, datorită multiplelor „agresiuni” interne și externe la care au fost expuse, mai ales după decembrie 1989.

Deși reduse ca număr și amploare, cercetările sociologice desfășurate în ultima vreme într-o serie de zone și comunități rurale au evidențiat faptul că ruralul a fost neglijat, sau chiar ignorat, de către guvernele României de după 1989, motiv pentru care se vorbește chiar de o „moarte” a satelor românești (Bădescu, 2006). În aceste zone, deși trăiesc aproximativ 47% din locuitorii țării, grupați în 2 714 comune ce însumează circa 13 000 de sate, condițiile de locuire, modul de viață, veniturile și consumul de bunuri și servicii sunt departe de a satisface exigențele unui trai decent pentru mulți indivizi (Mărginean, 2005). Există numeroase zone rurale în care pământul redobândit în urma legii fondului funciar este împrăștiat sau insuficient pentru a asigura o agricultură rentabilă, fiind cultivat cu mijloace arhaice de către o populație îmbătrânită. Satul românesc nu mai trăiește, cum credea Lucian Blaga, în „zăriștea cosmică (...) el nu mai este un loc magic, un spațiu în care se formează omul românesc și unde se poate determina destinul lui” (Simion, 2005), ci unul în care, în mod paradoxal, se produc mai multe delictе cu violență, în comparație cu numărul de crime din orașe.

Mediul rural și o mare parte din locuitorii lui suferă de pe urma sărăciei, alcoolismului și a lipsei locurilor de muncă, a disconfortului social cauzat de izolarea în care continuă să se afle, de scăderea sensibilă a speranței de viață, de lipsa perspectivelor de optimizare a șanselor în viitor. La toate acestea, se adaugă și numeroasele acte de corupție, în care au fost implicați reprezentanții administrațiilor locale și care vizează „împroprietăriri frauduloase, repartizarea

ilegală a unor proprietăți, terenuri agricole ori silvice, locuințe și alte bunuri din patrimoniul public unor persoane sau grupuri private, deturnări de fonduri, însușirea în interes privat a bunului public, însușirea unor ajutoare, încheierea unor contracte ilicite în interesul unor particulari, alte acte de abuz, fals, uz de fals, înșelăciune, escrocherie, luare de mită etc.” (Rădulescu, Dâmboeanu, 2006).

Instrumentele de control social în mediul rural sunt mediate de resursele disponibile alocate instituțiilor de control și ale celor care pot avea un impact social (educație, cultură, suport social). Interzicerea unor activități și definirea lor într-un context legislativ nu poate fi suficientă pentru implementarea și acceptarea lor. Fără înțelegerea dinamicii și a relație sociologice dintre norme, valori și resurse alocate, comportamentele dezirabile și acceptate de către societate considerăm că au șanse scăzute de a fi implementate. *Inerția* satului, înțeleasă printr-o mobilitate socială redusă de status, roluri, valori, percepții și evenimente, poate servi drept un paradox al criminalității în mediul rural. Într-o formă, aceasta permite internalizarea și sedimentarea normelor prin rezistența lor temporală, conformarea și respectarea lor, dar poate crea, de asemenea, o rezistență și un grad redus de acceptare în măsura în care locul de control al autorității, formale sau informale, creează o distanță socială și o schimbare bruscă de așteptări, valori și deziderate comportamentale. *Originea* socială a satului nu este conflictul, violența, devianța și nerespectarea normelor, din contră aceasta își poate sprijini identitatea prin consens, întrajutorare, previzibilitate și respectarea autorității. În ce măsură mutațiile sociale produse în perioada postdecembristă au creat o stare anomică în care locuitorul din mediul rural, supus terorii totalitare a unui sistem represiv în care individualitatea, libertatea și exprimarea nu erau favorizate, a fost expus unui alt val de schimbări economice, sociale și culturale? Satul, ignorat și marginalizat de autoritățile publice prin subfinanțare, lipsa unei viziuni, a unui proiect destinat comunităților rurale, s-a apărut. Între *noile* și *vechile* valori, constanta a fost reprezentată de supraviețuire și de o distanță permanentizată de lipsa accesului la resursele care permit mobilitatea socială: educația, diversificarea și implicarea în cadrul activităților economice, sănătate, cultură și justiție. Umanizarea satului și diminuarea faptelor de violență contra persoanei au nevoie de înțelegerea acestor discrepante. Dacă pentru mediul urban observăm o pondere ridicată pentru infracțiuni contra patrimoniului, pentru mediul rural, intensitatea, durata și frecvența mai ridicată a infracțiunilor contra persoanei denotă un spațiu social mult mai complex din perspectiva rezolvării și medierii conflictelor. În acest context, individul nu mai aparține lumii satului, unde rețelele sociale ar permite la nivel teoretic un control sporit asupra acțiunilor sale, ci și-a creat o identitate difuză, un *sat paralel* în care nu aparține nici de comunitatea în care trăiește, dar nici de cea extinsă, societatea în ansamblul ei. Convențiile morale au un aspect ritualic păstrat poate din inerție și nu din convingere sau aderență. *Satul paralel* este locul în care nevoile, obiectivele și dorințele individuale intră în conflict cu satul conformist al consensului și al unor obiective comune. Agresivitatea identificată prin cele mai

grave infracțiuni, cele contra persoanei, nu este un aspect în mod intrinsec rural ci poate, din perspectivă sociologică, este rezultanta unor factori cumulativi reprezentați de absența statului, a instituțiilor sale de suport precum și de procesele de schimbare, de ocupare și profesionalizare a locuitorilor.

Relevând aceste neajunsuri și disfuncții reale cu care se confruntă, în prezent, lumea satelor, nu dorim să eludăm, desigur, subiectul grav al fenomenelor de devianță și criminalitate manifestate în multe comunități rurale, ci doar să semnalăm faptul că acestea trebuie să devină obiectul unor cercetări ample, sociologice și criminologice. Acestea vor trebui să evidențieze, să explice, dar și să prevină apariția diversilor factori de „risc” și „vulnerabilitate” victimală, care potențează și favorizează evoluția formelor de devianță și criminalitate din mediul rural.

BIBLIOGRAFIE

1. Banciu D., Rădulescu S.M., Teodorescu V., (2002). *Tendențe actuale ale crimei și criminalității în România*, București, Editura Lumina Lex.
2. Banciu D., Rădulescu S.M., Dâmboeanu C., (2006). *Criminalitatea comisă cu violență în comunitățile rurale*, în „Revista Română de Sociologie”, nr. 3–4, București.
3. Bădescu I., (2005). *România rurală. Raport de alarmă asupra satului românesc*, București, Editura Mica Valahie.
4. Bădescu I. (coord), (2006). *Viața și moartea în satul românesc*, Editura Mica Valahie.
5. Maci, M., (2019). *Tristețea satului românesc*, în vol. *Cine sunt românii (Perspective asupra identității naționale)*, coord. V. Boari, Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană.
6. Marțian D.P., (1864). *Statistica justițială*, în „Analele statistice pentru cunoștința României”, nr. 17–20.
7. Mărginean I. (2005). *Condițiile de viață din mediul rural*, în rev. „Academica”, nr. 43.
8. Rădulescu S.M., Dâmboeanu C. (2005) *Corupția în administrația publică locală*, în „Revista Română de Sociologie”, anul XVI, nr. 5–6.
9. Simion E., (2005). *Satul românesc nu mai poate exista în afara istoriei*, în rev. „Academica”, nr. 43, octombrie 2005, p. 5.
10. Stănoiu R.M, (coord), (1994). *Tranziția și criminalitatea*, București, Editura Oscar Print.
11. Szabo D. (1960). *Crimes et villes*, Editura Cujas.
12. Teodorescu V., Guriță I., Drăghici A. (2006). *Studiu de criminologie privind starea criminalității în perioada 1989–2000*, (dactilo), Biroul de Criminologie al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.